

TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2009 m. rugsėjo 10 d.*

Byloje C-97/08 P

dėl 2008 m. vasario 27 d. pagal Teisingumo Teismo statuto 56 straipsnį pateikto apeliacinio skundo

Akzo Nobel NV, įsteigta Arnheme (Nyderlandai),

Akzo Nobel Nederland BV, įsteigta Arnheme,

Akzo Nobel Chemicals International BV, įsteigta Amersforte (Nyderlandai),

Akzo Nobel Chemicals BV, įsteigta Amersforte,

Akzo Nobel Functional Chemicals BV, įsteigta Amersforte,

* Procesos kalba: anglų.

atstovaujamos advokatų C. Swaak, M. van der Woude ir M. Mollica,

ieškovės,

dalyvaujant kitai proceso šaliai:

Europos Bendrijų Komisijai, atstovaujamai X. Lewis ir F. Castillo de la Torre,
nurodžiusiai adresą dokumentams įteikti Liuksemburge,

atsakovei pirmojoje instancijoje,

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas A. Rosas, teisėjai J. N. Cunha Rodrigues, J. Klučka,
P. Lindh ir A. Arabadžiev (pranešėjas),

generalinė advokatė J. Kokott,
kancleris R. Grass,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

susipažinęs su 2009 m. balandžio 23 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

- ¹ Savo apeliaciniu skundu *Akzo Nobel NV* (toliau – *Akzo Nobel*), *Akzo Nobel Nederland BV* (toliau – *Akzo Nobel Nederland*), *Akzo Nobel Chemicals International BV* (toliau – *Akzo Nobel Chemicals International*), *Akzo Nobel Chemicals BV* (toliau – *Akzo Nobel Chemicals*) ir *Akzo Nobel Functional Chemicals BV* (toliau – *Akzo Nobel Functional Chemicals*) prašo Teisingumo Teismo panaikinti 2007 m. gruodžio 12 d. Europos Bendrijų Pirmosios instancijos teismo sprendimą *Akzo Nobel ir kt. prieš Komisiją* (T-112/05, Rink. p. II-5049, toliau – skundžiamas sprendimas), kuriuo jis atmetė jų ieškinį dėl 2004 m. gruodžio 9 d. Komisijos sprendimo 2005/566/EB, susijusio su EB 81 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio taikymo procedūra (byla COMP/E-2/37.533 – Cholino chloridas) (OL L 190, 2005, p. 22 toliau – ginčijamas sprendimas), panaikinimo.
- ² Tame sprendime Europos Bendrijų Komisija apkaltino jo adresatus padarius vieną ir tęstinį EB 81 straipsnio 1 dalies pažeidimą, o nuo 1994 m. sausio 1 d. – Europos Ekonominės Erdvės susitarimo (OL 1994, L 1, p. 3) 53 straipsnio 1 dalies pažeidimą.

Bendrijos teisė

- 3 1962 m. vasario 6 d. Tarybos reglamento Nr. 17, Pirmojo reglamento, įgyvendinančio Sutarties (81) ir (82) straipsnius (OL 13, 1962, p. 204; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 t., 1 sk., p. 3), 15 straipsnio 2 dalyje nustatyta:

„Komisija gali priimti sprendimą taikyti įmonėms arba įmonių asociacijoms baudas nuo tūkstančio iki milijono apskaitos vienetų arba didesnes, bet ne didesnes kaip 10 % kiekvienos iš pažeidime dalyvaujančių įmonių praėjusių verslo metų metinės apyvartos, jeigu tyčia arba dėl neatsargumo:

- a) jos pažeidžia (EB 81) straipsnio 1 dalį arba (EB 82) straipsnį; arba

<...>“

- 4 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo (OL L 1, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 t., 2 sk., p. 205) 23 straipsnio 2 dalyje numatyta:

„Komisija savo sprendimu gali skirti baudas įmonėms ar įmonių asociacijoms, jei jos tyčia ar dėl neatsargumo:

a) pažeidžia Sutarties 81 ar 82 [straipsnių] nuostatas; ar

<...>

Vienai įmonei ar įmonių asociacijai – pažeidimo dalyvei skiriama bauda negali viršyti 10 % jos bendrosios apyvartos praėjusiais ūkiniais metais.

<...>“

Faktinės bylos aplinkybės

- 5 Remiantis Komisijos konstatavimais, kuriais skundžiamame sprendime vadovavosi Pirmosios instancijos teismas, šioje byloje susiklostė toliau aprašytos faktinės aplinkybės.
- 6 1999 m. balandžio mėnesį gavusi vieno JAV gamintojo prašymą taikyti bausmės sušvelninimo priemones, Komisija pasauliniu lygiu pradėjo cholino chlorido sektoriaus tyrimą, kuris apėmė laikotarpį nuo 1992 m. iki 1998 m. pabaigos.
- 7 Cholino chloridas priklauso vandenyje tirpstančių B komplekso vitaminų (vitaminų B4) grupei. Jis daugiausia naudojamas gyvūnų pašarų pramonėje kaip pašarų papildas. Be

gamintojų, cholino chlorido rinkoje veikia perdirbėjai, kurie iš gamintojų perka skystą produktą ir gamintojo arba savo sąskaita transformuoja į cholino chloridą junginiuose, bei platintojai.

- 8 Apeliantės – tai penkios *Akzo Nobel* grupės bendrovės, gaminančios cholino chloridą. Laikotarpiu, kurį apėmė Komisijos tyrimas, grupės patronuojanti bendrovė *Akzo Nobel* tiesiogiai ar netiesiogiai valdė 100 % kitų apeliančių kapitalo. Ji turėjo 100 % savo dukterinių bendrovių *Akzo Nobel Nederland* ir *Akzo Nobel Chemicals International* kapitalo. *Akzo Nobel Nederland* turėjo 100 % *Akzo Nobel Chemicals*, kuriai savo ruožtu priklausė visas *Akzo Nobel Functional Chemical* kapitalas.
- 9 Konsoliduota pasaulinė *Akzo Nobel* apyvarta, deklaruota už 2003 m., t. y. už paskutinius metus iki ginčijamo sprendimo priėmimo, siekė 13 mlrd. eurų.
- 10 Kiek tai susiję su Europos Ekonominė Erdvė (EEE), kartelis buvo vykdomas dviem skirtingais, tačiau glaudžiai susijusiais lygiais, t. y. pasauliniu lygiu ir Europos lygiu.
- 11 Pasauliniu lygiu kelios Šiaurės Amerikos ir Europos bendrovės, tarp jų ir apeliantės, nuo 1992 m. birželio mėnesio iki 1994 m. balandžio mėnesio dalyvavo anti-konkurencinėje veikloje. Tik Europos gamintojai, tarp kurių buvo ir apeliantės, dalyvavo susitikimuose dėl kartelio Europos lygiu įgyvendinimo, kuris veikė nuo 1994 m. kovo mėnesio iki 1998 m. spalio mėnesio.
- 12 Komisija kvalifikavo pasauliniu ir Europos lygmenimis sudarytus susitarimus kaip vieną su EEE susijusį sudėtinį ir tęstinį pažeidimą, kuriame Šiaurės Amerikos gamintojai

dalyvavo tam tikrą laiką, o Europos gamintojai – per visą laikotarpį, kurį apėmė Komisijos tyrimas.

- 13 2004 m. gruodžio 9 d. Komisija priėmė ginčijamą sprendimą. Šio sprendimo 1 straipsnyje ji konstatavo, kad keletas įmonių, tarp jų ir apeliančės, dalyvaudamos susitarimuose ir suderintuose veiksmuose dėl kainų nustatymo bei rinkų pasidalijimo ir bendrai veikdamos prieš konkurentus cholino chlorido sektoriuje EEE, pažeidė EB 81 straipsnio 1 dalį ir EEE susitarimo 53 straipsnį.
- 14 Kalbant apie *Akzo Nobel* grupę, Komisija nusprendė sprendimą adresuoti bendrai visoms apeliančėms. *Akzo Nobel Chemicals*, *Akzo Nobel Chemicals International* ir *Akzo Nobel Nederland*, arba bendrovės, kurių teises jos perėmė, tiesiogiai dalyvavo pažeidime. *Akzo Nobel Functional Chemicals* buvo įsteigta 1999 m. birželio mėnesį kaip *Akzo Nobel Chemicals* dukterinė bendrovė. Todėl Komisija nusprendė, kad *Akzo Nobel Functional Chemicals* buvo savo patronuojančios bendrovės teisių perėmėja daugelio veiklos rūšių, kurias anksčiau pastaroji vykdė cholino chlorido sektoriuje, atžvilgiu ir todėl jai taip pat turi būti adresuotas sprendimas.
- 15 Konkrečiau dėl *Akzo Nobel* Komisija nusprendė, kad ji su kitais *Akzo Nobel* grupės juridiniais asmenimis ginčijamo sprendimo adresatais sudarė ekonominį vienetą ir kad būtent šis ekonominis vienetas dalyvavo kartelyje. Komisija padarė išvadą, kad ši bendrovė turėjo galimybę daryti lemiamą įtaką savo dukterinių bendrovių, kurių 100 % kapitalo priklausė jai tiesiogiai ar netiesiogiai, komercinei politikai, ir todėl buvo galima daryti prielaidą, kad ji ją iš tikrųjų darė. Taigi Komisija padarė išvadą, kad *Akzo Nobel* dukterinės bendrovės neturėjo komercinio savarankiškumo, ir dėl to nusprendė jai adresuoti ginčijamą sprendimą, nors pati nedalyvavo kartelyje.

- 16 Komisija manė, kad *Akzo Nobel* grupės gamybos bendrovių arba pardavimo vienetų komercinio savarankiškumo nebuvimą taip pat patvirtina per administracinę procedūrą *Akzo Nobel* pateikti dokumentai.
- 17 Remdamasi visų apeliančių rinkos dalimi ir, be kita ko, šio sprendimo 9 punkte minėtais duomenimis, ginčijamo sprendimo 2 punkte Komisija skyrė apeliančiams už Komisijos sprendimo 1 straipsnyje nurodytus pažeidimus solidarią 20,99 mln. eurų baudą.

Ieškinys Pirmosios instancijos teisme ir skundžiamas sprendimas

- 18 Pagrįsdamos savo Pirmosios instancijos teismui pateiktą ieškinį dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo, ieškovės pateikė tris ieškinio pagrindus.
- 19 Komisija teigė, kad šis ieškinys buvo nepriimtinas, nes, anot jos, jis pateiktas nesilaikant Teisingumo Teismo statuto 21 straipsnio arba Pirmosios instancijos teismo procedūros reglamento 44 straipsnio, arba akivaizdžiai nepagrįstas, kiek tai susiję su *Akzo Nobel Nederland*, *Akzo Nobel Chemicals International* ir *Akzo Nobel Chemicals*, nes minėtame ieškinyje, kuris turėjo būti nagrinėjamas kaip penki atskiri ieškiniai, nebuvo pagrindų, galinčių pagrįsti tų ginčijamo sprendimo dalių panaikinimą, kurioje konstatuota šių bendrovių atsakomybė arba kurioje nustatytas joms skirtos baudos dydis. Be to, Komisija tvirtino, kad dėl tų pačių priežasčių akivaizdu, kad *Akzo Nobel* dukterinės bendrovės, nors ir būdamos ginčijamo sprendimo adresatės, neturėjo suinteresuotumo prašyti panaikinti šį sprendimą.

- 20 Komisijos pateiktą prieštaravimą dėl priimtino Pirmosios instancijos teismas atmetė skundžiamo sprendimo 31 ir 32 punktuose.
- 21 Kiek tai susiję su bylos esme, pirmasis ieškovių ieškinio pagrindas buvo susijęs su klaidingai nustatyta solidarai *Akzo Nobel*, 100 % savo dukterinių bendrovių kapitalo tiesiogiai ar netiesiogiai turinčios grupės holdingo bendrovės, atsakomybe.
- 22 Ieškovės tvirtino, kad lemiamą įtaką, kurią turi turėti patrunuojanti bendrovė tam, kad būtų atsakinga už savo dukterinės bendrovės veiklą, turi būti susijusi su pastarosios komercine politika siaurąja prasme.
- 23 Taigi Komisija turėjo įrodyti, pirma, jog patrunuojanti bendrovė turi galimybę taip naudotis vadovavimo įgaliojimais, kad jos dukterinė bendrovė netektų savarankiškumo komercinių veiksmų srityje, ir, antra, kad ji naudojosi šiais įgaliojimais.
- 24 Anot ieškovių, iš Bendrijos teismų praktikos matyti, jog kai dukterinės bendrovės 100 % kapitalo priklauso patrunuojančiai bendrovei, galima preziumuoti, jog ji taikė jai duotus patrunuojančios bendrovės nurodymus. Tokiomis aplinkybėmis, kad Komisija galėtų nuspręsti, jog atsakinga tik dukterinė bendrovė, reikia, kad ji didžiąja dalimi pati nustatytų savo komercinę politiką. Todėl tam, kad tai būtų nustatyta, Komisija ir vėl turėtų įrodyti, jog patrunuojanti bendrovė iš tikrųjų konkrečiu atveju turėjo lemiamą įtaką.
- 25 Iš to išplaukia, kad tokios vientisos bendrovių organizacijos, kaip antai *Akzo Nobel* grupės, savaime nepakanka tam, jog nereikėtų įrodyti faktinio patrunuojančios bendrovės dalyvavimo.

26 Ieškovės manė įrodžiusios, kad *Akzo Nobel* iš esmės savarankiškai formavo savo komercinę politiką, ir todėl paneigė prezumpciją, kurią gali daryti Komisija. Jų nuomone, pastaroji turėjo įrodyti, kad ši bendrovė darė lemiamą įtaką kitų ieškovių komercinei politikai. Tačiau, atsižvelgiant į aplinkybę, kad kiti požymiai, išskyrus visišką kapitalo valdymą, kuriuo Komisija remėsi, kad pripažintų solidarią *Akzo Nobel* atsakomybę už pažeidimą, yra arba nereikšmingi, arba neteisingi, Komisija šios savo pareigos neįvykdė.

27 Kalbėdamas apie pirmąjį ieškovių savo ieškiniui pagrįsti pateiktą pagrindą, Pirmosios instancijos teismas pirmiausia išnagrinėjo galimybę inkriminuoti neteisėtus veiksmus patronuojančiai bendrovei, konstatuodamas, kad:

„57 Pirmiausia reikia priminti, kad įmonės sąvoka EB 81 straipsnio prasme apima ekonominius subjektus, susidedančius iš asmeninių, materialių ir nematerialių elementų visumos, kuria siekiama konkretaus ilgalaikio ekonominio tikslo ir galima prisidėti prie šioje nuostatoje numatyto pažeidimo padarymo (žr. 2002 m. kovo 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *HFB ir kt. prieš Komisiją*, T-9/99, Rink. p. II-1487, 54 punktą ir minėtą teismų praktiką).

58 Taigi ne dėl to, kad patronuojanti bendrovė kurstė dukterinę bendrovę padaryti pažeidimą, arba *a fortiori* ne dėl to, kad patronuojanti bendrovė dalyvavo pažeidime, bet todėl, kad jos sudaro vieną įmonę minėta prasme, Komisija gali adresuoti sprendimą, kuriuo skiriamos baudos, bendrovių grupės patronuojančiai bendrovei. Iš tikrųjų reikia priminti, kad Bendrijos konkurencijos teisė pripažįsta, jog skirtingos bendrovės, priklausančios tai pačiai grupei, sudaro ekonominį subjektą ir todėl įmonę EB 81 ir EB 82 straipsnių prasme, jei atitinkamos bendrovės nepriima savarankiškai sprendimų dėl savo elgesio rinkoje (2003 m. rugsėjo 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Michelin prieš Komisiją*, T-203/01, Rink. p. II-4071, 290 punktas).

- 59 Taip pat reikia pažymėti, kad Komisijos sprendimų konkurencijos teisės srityje taikymo ir vykdymo tikslais adresatu reikia nustatyti subjektą, turintį teisinį subjektiškumą (šiuo atžvilgiu žr. 1999 m. balandžio 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Limburgse Vinyl Maatschappij ir kt. prieš Komisiją*, toliau – *PVC II*, T-305/94–T-307/94, T-313/94–T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ir T-335/94, Rink. p. II-931, 978 punktą).
- 60 Ypatingais atvejais, kai patronuojančiai bendrovei priklauso 100 % pažeidimą padariusios dukterinės bendrovės kapitalo, egzistuoja paprastoji prezumpcija, kad tokia patronuojanti bendrovė daro lemiamą įtaką dukterinės bendrovės elgesiui (šiuo atžvilgiu žr. 1983 m. spalio 25 d. Teisingumo Teismo sprendimo *AEG (-Telefunken) prieš Komisiją*, 107/82, Rink. p. 3151, 50 punktą ir 59 punkte minėto sprendimo *PVC II* 961 ir 984 punktus) ir todėl jos sudaro vieną įmonę EB 81 straipsnio prasme (2005 m. birželio 15 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Tokai Carbon ir kt. prieš Komisiją*, T-71/03, T-74/03, T-87/03 ir T-91/03, <...>, 59 punktą). Todėl patronuojanti bendrovė, Bendrijos teisme ginčijanti Komisijos sprendimą, kuriuo jai skiriama bauda už dukterinės bendrovės veiksmus, turi paneigti šią prezumpciją, pateikdama dukterinės bendrovės savarankiškumo įrodymų (2006 m. rugsėjo 27 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Aebe prieš Komisiją*, T-314/01, Rink. p. II-3085, 136 punktas; taip pat šiuo atžvilgiu žr. 2000 m. lapkričio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Stora Kopparbergs Bergslags prieš Komisiją*, C-286/98 P, Rink. p. I-9925, toliau – sprendimas *Stora*, 29 punktą).
- 61 Šiuo atžvilgiu reikia pabrėžti, kad nors tiesa, jog Teisingumo Teismas 60 punkte minėto sprendimo *Stora* 28 ir 29 punktuose be to, kad patronuojanti bendrovė turi turėti 100 % dukterinės bendrovės kapitalo, nurodė kitas aplinkybes, kaip antai, kad nebuvo užginčyta, jog patronuojanti bendrovė darė įtaką savo dukterinės bendrovės komercinei politikai arba kad abiem bendrovėms buvo bendrai atstovaujama per administracinę procedūrą, tai nepaneigia to, jog minėtas aplinkybes Teisingumo Teismas atskleidė tik tam, kad nurodytų visus elementus, kuriais remdamasis Pirmosios instancijos teismas grindė savo samprotavimą prieš nusprendamas, kad argumentacija nebuvo pagrįsta tik tuo, jog patronuojančiai bendrovei priklausė visas dukterinės bendrovės kapitalas. Todėl tai, kad toje byloje Teisingumo Teismas patvirtino Pirmosios instancijos teismo vertinimą, nepakeičia šio sprendimo 60 punkte minėto sprendimo *AEG(-Telefunken)* prieš Komisiją 50 punkte įtvirtinto principo.

- 62 Tokiomis aplinkybėmis Komisijai pakanka įrodyti, jog patronuojančiai bendrovei priklauso visas jos dukterinės bendrovės kapitalas, tam, kad padarytų išvadą, jog patronuojanti bendrovė daro lemiamą įtaką jos komercinei politikai. Tada Komisija gali pripažinti, kad patronuojanti bendrovė solidariai atsakinga už dukterinei bendrovei skirtos baudos sumokėjimą, nebent patronuojanti bendrovė įrodytų, kad jos dukterinė bendrovė iš esmės nesilaiko jos duodamų nurodymų ir todėl rinkoje elgiasi savarankiškai.
- 63 Taip pat atsižvelgiant į šias pirmines pastabas reikia išnagrinėti pagrindinį ieškovių pastabose nurodomą argumentą, kad tariama patronuojančios bendrovės įtaka dėl to, jog ji turi visą jos dukterinės bendrovės kapitalą, susijusi su dukterinės bendrovės komercine politika *strigto sensu* <...>. Ieškovių nuomone, ši politika apima, pavyzdžiui, platinimo ir kainų strategiją. Todėl remdamasi šiuo argumentu patronuojanti bendrovė gali paneigti prezumpciją įrodydama, kad šiuos specialius savo komercinės politikos aspektus kontroliuoja dukterinė bendrovė, šiuo atžvilgiu negaudama nurodymų.
- 64 Šiuo atžvilgiu reikia nurodyti, kad analizuodamas, ar kelios vienos grupės bendrovės sudaro ekonominį subjektą, Bendrijos teismas nagrinėjo, ar patronuojanti bendrovė galėjo daryti įtaką kainoms (šiuo atžvilgiu žr. 1972 m. liepos 14 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Imperial Chemical Industries* prieš Komisiją, 48/69, Rink. p. 619, 137 punktą ir Teisingumo Teismo sprendimo *Geigy* prieš Komisiją, 52/69, Rink. p. 787, 45 punktą), gamybos ir platinimo veiklai (šiuo atžvilgiu žr. 1974 m. kovo 6 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Istituto Chemioterapico Italiano ir Commercial Solvents* prieš Komisiją, 6/73 ir 7/73, Rink. p. 223, 37 ir 39–41 punktus), pardavimo tikslams, bendrajam pelnui, pardavimo sąnaudoms, „cash flow“, ištekliams ir rinkodarai (1995 m. sausio 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Viho* prieš Komisiją, T-102/92, Rink. p. II-17, 48 punktas). Vis dėlto iš to neišplaukia, kad tik šie klausimai patenka į dukterinės bendrovės komercinės politikos sąvoką EB 81 ir EB 82 straipsnių taikymo patronuojančiai bendrovei tikslais.
- 65 Atvirkščiai, iš šios teismų praktikos, skaitomos kartu su šio sprendimo 57 ir 58 punktuose pateiktu vertinimu, išplaukia, kad patronuojanti bendrovė turi pateikti Pirmosios instancijos teismui įvertinti visus su organizaciniais, ekonominiais ir teisiniais ryšiais tarp jos dukterinės bendrovės ir jos pačios susijusius

įrodymus, kurie, jos manymu, įrodytų, kad jos nesudaro vieno ekonominio subjekto. Iš to taip pat matyti, kad Pirmosios instancijos teismas vertindamas turi atsižvelgti į visus šalių jam pateiktus įrodymus, kurių pobūdis ir svarba gali skirtis atsižvelgiant į kiekvieno nagrinėjamo atvejo konkrečias aplinkybes.

66 Atsižvelgiant į šiuos vertinimus reikia patikrinti, ar *Akzo Nobel* ir jos dukterinės bendrovės [ginčijamo sprendimo] adresatės sudaro vieną ekonominį subjektą“.

28 Tuomet skundžiamo sprendimo 67–85 punktuose Pirmosios instancijos teismas išnagrinėjo įvairius bylos dokumentus ir nusprendė, jog ieškovėms nepavyko paneigti prezumpcijos, kad *Akzo Nobel*, patronuojanti bendrovė, turinti 100 % savo dukterinių bendrovių ginčijamo sprendimo adresačių kapitalo, daro lemiamą įtaką jų politikai. Iš to jis padarė išvadą, kad ši bendrovė su kitomis ieškovėmis sudaro įmonę EB 81 straipsnio prasme, nesant reikalo tikrinti, ar ji darė įtaką pastarųjų elgesiui, bei atmetė pirmąjį ieškovių savo ieškiniai pagrįsti pateiktą pagrindą.

29 Dėl antrojo ir trečiojo pagrindų, susijusių atitinkamai su Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 2 dalies pažeidimu, nes baudos dydis viršija 10 % 2003 m. *Akzo Nobel Functional Chemicals* pasiektos apyvartos, ir su pareigos motyvuoti pažeidimu, kiek tai susiję su solidarios *Akzo Nobel* atsakomybės nustatymu, pasakytina, kad Pirmosios instancijos teismas juos atitinkamai išnagrinėjo skundžiamo sprendimo 90 ir 91 punktuose bei 94–96 punktuose. Tuomet skundžiamo sprendimo 97 punkte jis atmetė visą jam pateiktą ieškinį.

Šalių reikalavimai

30 Apeliaciniame skunde apeliantės Teisingumo Teismo prašo:

- panaikinti skundžiamą sprendimą, kiek juo atmetamas ieškinio pagrindas dėl klaidingo solidarios *Akzo Nobel* atsakomybės nustatymo,

- panaikinti ginčijamą sprendimą, kiek jame nustatyta *Akzo Nobel* atsakomybė už pažeidimą, ir

- priteisti iš Komisijos visas bylinėjimosi ir pirmoje, ir apeliacinėje instancijose išlaidas, kiek jos susijusios su šio apeliacinio skundo pagrindu.

31 Komisija prašo atmesti apeliacinį skundą ir priteisti iš apeliančių bylinėjimosi išlaidas.

Dėl apeliacinio skundo

Dėl priimtinumо

Dėl kitų nei *Akzo Nobel* apeliančių teisinio suinteresuotumo

- 32 Komisija iš esmės teigia, kad atsižvelgiant į tai, jog vienintelis apeliacinio skundo pagrindas susijęs vien su *Akzo Nobel* atsakomybe, tik ji ir suinteresuota skundžiamo sprendimo panaikinimu. Anot jos, kitų apeliančių atveju apeliacinis skundas nepriimtinas, nes jų atsakomybė arba joms skirta bauda neginčijamos.
- 33 Šiuo klausimu primintina, kad suinteresuotumo pateikti apeliacinį skundą buvimas suponuoja tai, jog šio skundo patenkinimas galėtų suteikti naudos jį pateikusiam asmeniui (šiuo klausimu žr. 2008 m. balandžio 8 d. Nutarties *Saint-Gobain Glass Deutschland prieš Komisiją*, C-503/07 P, Rink. p. I-2217, 48 punktą ir ten nurodytą teismo praktiką).
- 34 Šioje byloje skundžiamu sprendimu buvo patvirtintas ginčijamas sprendimas, kuriuo visoms apeliantėms nustatyta solidari pareiga sumokėti Komisijos skirtą 20,99 mln. eurų baudą. Tai reiškia, kad *Akzo Nobel Nederland*, *Akzo Nobel Chemicals International*, *Akzo Nobel Chemicals* ir *Akzo Nobel Functional Chemicals* yra suinteresuotos pasiekti, kad skundžiamas sprendimas būtų panaikintas (pagal analogiją žr. 2001 m. rugpjūčio 2 d. Pirmosios instancijos teismo nutarties *Saxonia Edelmetalle prieš Komisiją*, T-111/01 R, Rink. p. II-2335, 17 punktą).
- 35 Jeigu reikėtų panaikinti skundžiamą sprendimą, kiek jis susijęs su *Akzo Nobel*, jos dukterinių bendrovių situacija pasikeistų, ypač dėl iš solidarios atsakomybės taisyklių taikymo išplaukiančių aspektų.

- 36 Todėl reikia atmesti Komisijos pateiktą prieštaravimą dėl priimtino, susijusį su *Akzo Nobel Nederland, Akzo Nobel Chemicals International, Akzo Nobel Chemicals* ir *Akzo Nobel Functional Chemicals* teisiniu suinteresuotumu pateikti apeliacinį skundą.

Dėl naujojo pagrindo, pirmą kartą pateikto apeliaciniame procese

- 37 Komisija taip pat teigia, kad vienintelis apeliacinio skundo pagrindas yra naujas pagrindas, pirmą kartą pateiktas apeliaciniame procese, kuris dėl to nepriimtinas, nes jame yra Pirmosios instancijos teisme nenurodytų elementų. Šiuo apeliacinio skundo pagrindu apeliančės ginčija pačią prezumpciją, pagal kurią patronuojanti bendrovė daro lemiamą įtaką dukterinei bendrovei, jeigu ji turi 100 % šios kapitalo, nors Pirmosios instancijos teisme jos niekuomet neneigė šios prezumpcijos egzistavimo ir, bandydamos ją nugincyti, pripažino, jog ji taikytina nagrinėjamam atvejui. Anot Komisijos, taip pat nepriimtini apeliančių argumentai, susiję su reikšmingu dukterinės bendrovės veiklos objektu, kuriam daroma lemiamą patronuojančios bendrovės įtaka.
- 38 Pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 118 straipsnį jo 42 straipsnio 2 dalis, kuri iš esmės draudžia pateikti naujus pagrindus vykstant procesui, taikoma Teisingumo Teisme nagrinėjamam apeliaciniam skundui dėl Pirmosios instancijos teismo sprendimo. Nagrinėdamas apeliacinį skundą Teisingumo Teismas turi teisę tik nagrinėti Pirmosios instancijos teismo atliktą jam pateiktą ieškinio pagrindų vertinimą (žr., be kita ko, 2007 m. sausio 18 d. Sprendimo *PKK ir KNK prieš Tarybą*, C-229/05 P, Rink. p. I-439, 61 punktą). Iš tikrųjų leisti šaliai Teisingumo Teisme pirmą kartą nurodyti pagrindą, kuris nebuvo nurodytas Pirmosios instancijos teisme, reikštų leisti jai pateikti Teisingumo Teismui, kurio kompetencija apeliaciniame procese yra ribota, nagrinėti platesnės apimties ginčą nei tas, kurį nagrinėjo Pirmosios instancijos teismas

(šiuo klausimu žr. 2005 m. birželio 28 m. Sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją*, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ir C-213/02 P, Rink. p. I-5425, 165 punktą).

39 Šiuo atžvilgiu reikia pažymėti, kad Pirmosios instancijos teisme apeliantės buvo pateikusias ieškinio pagrindą, susijusį su klaidingai nustatyta solidaria *Akzo Nobel* atsakomybe, kuriame teigė, jog ji nedaro lemiamos įtakos savo dukterinių bendrovių komerciniam elgesiui ir nesudaro kartu su jomis ekonominio vieneto. Todėl argumentus, susijusius su prezumpcija, kad patrunuojanti bendrovė daro lemiamą įtaką savo dukterinei bendrovei 100 % jos kapitalo valdymo atveju, kuriuos apeliantės pateikė Teisingumo Teisme, reikia laikyti šio ieškinio pagrindo papildymu. Kadangi šie argumentai ir argumentai, susiję su reikšmingu dukterinės bendrovės veiklos objektu, kuriam daroma lemiamą patrunojančios bendrovės įtaka, yra papildomi argumentai dėl galimybės inkriminuoti *Akzo Nobel* jos dukterinių bendrovių elgesį taisyklių taikymo, apeliantės nepakeitė Pirmosios instancijos teismo nagrinėto ginčo dalyko.

40 Todėl apeliacinį skundą reikia pripažinti priimtinu.

Dėl esmės

41 Savo apeliacinį skundą apeliantės pagrindžia vieninteliu pagrindu, kuriame tvirtina, kad, atmetęs su klaidingu *Akzo Nobel* atsakomybės už pažeidimą nustatymu susijusį ieškinio pagrindą, Pirmosios instancijos teismas neteisingai pritaikė „įmonės“ sąvoką EB 81 straipsnio ir Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 2 dalies prasme. Šį pagrindą sudaro dvi atskiros dalys.

Dėl pirmos apeliacinio skundo pagrindo dalies, susijusios su neteisingu Komisijai tenkančios įrodinėjimo naštos dėl dukterinės bendrovės nesavarankiškumo apibrėžimu

— Šalių argumentai

- 42 Apeliančės teigia, kad siekdamas nustatyti, ar *Akzo Nobel* dukterinės bendrovės savarankiškai veikė rinkoje, Pirmosios instancijos teismas rėmėsi klaidingu teisiniu kriterijumi.
- 43 Anot apeliančių, paprastai Komisija privalo pateikti tikros lemiamos patronuojančios bendrovės komercinės įtakos savo dukterinei bendrovei įrodymą. Tačiau, norėdamas palengvinti šią įrodinėjimo našta, Teisingumo Teismas įtvirtino nugunčijamą prezumpciją.
- 44 Apeliančių teigimu, minėtame sprendime *Stora* Teisingumo Teismas aiškiai pažymėjo, kad vien 100 % dukterinės bendrovės kapitalo turėjimas savaime neleidžia nustatyti pagrindinės bendrovės atsakomybės, jeigu ginčijama, jog ji darė lemiamą komercinę įtaką šiai dukterinei bendrovei. Taigi šiame sprendime Teisingumo Teismas pritarė generalinio advokato J. Mischo išvados byloje, kurioje priimtas aptariamas sprendimas, 48 punkte išdėstytiems argumentams, kad nors Komisijai tenkanti našta įrodyti, jog patronuojanti bendrovė iš tikrųjų darė lemiamą įtaką savo dukterinės bendrovės elgesiui, palengvinama tuo atveju, kai pirmoji valdo 100 % antrosios kapitalo, greta valdomos kapitalo dalies reikia papildomų duomenų, tik jie gali būti pateikti kaip netiesioginiai įrodymai.
- 45 Todėl viso dukterinės bendrovės kapitalo valdymas kartu su papildomais įrodymais leidžia preziumuoti, kad dukterinė bendrovė rinkoje neveikė savarankiškai. Taigi Komisija negali išvengti jai tenkančios įrodinėjimo naštos, vien darydama nuorodą į aplinkybę, kad patronuojanti bendrovė turi 100 % savo dukterinės bendrovės kapitalo. Ji turi pateikti kitų įrodymų, parodančių, jog patronuojanti bendrovė iš tikrųjų daro

lemiamą įtaką savo dukterinei bendrovei. Pirmosios instancijos teismas pažeidė šį principą nusprendęs, kad išvadai, jog patronuojanti bendrovė daro lemiamą įtaką dukterinės bendrovės komercinei politikai, pagrįsti Komisijai pakanka įrodyti, jog pirmajai priklauso visas antrosios kapitalas.

⁴⁶ Be to, dviejuose sprendimuose, t. y. 2005 m. rugsėjo 15 d. Sprendime *DaimlerChrysler prieš Komisiją* (T-325/01, Rink. p. II-3319) bei 2007 m. balandžio 26 d. Sprendime *Bolloré ir kt. prieš Komisiją* (T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 ir T-136/02, Rink. p. II-947), Pirmosios instancijos teismas teisingai pritaikė ankstesniame punkte aptartą principą, nusprendęs, kad nors įrodymai, susiję su tuo, kad visas dukterinės bendrovės kapitalas priklauso jos patronuojančiai bendrovei, įtikinamai patvirtina, jog patronuojanti bendrovė gali daryti įtaką šios dukterinės bendrovės elgesiui rinkoje, to savaiame nepakanka nustatyti patronuojančiai bendrovei atsakomybę už dukterinės bendrovės elgesį ir greta valdomos kapitalo dalies reikia papildomų duomenų, tik jie gali būti pateikti kaip netiesioginiai įrodymai.

⁴⁷ Apeliantės taip pat kaltina Pirmosios instancijos teismą palengvinus Komisijai tenkančią įrodinėjimo našta ir taip suformulavus tokią šios įrodinėjimo naštos koncepciją, kuri pažeidžia jų teisę į gynybą. Apeliančių tvirtinimu, tai, ką jos mano esant papildomais įrodymais sprendimo *Stora* prasme, kaip jos jį supranta, Komisija privalo nurodyti pranešimo apie kaltinimus pateikimo, o ne tik sprendimo stadijoje. Tačiau pranešime apie kaltinimus savo ketinimą laikyti *Akzo Nobel* solidariai atsakinga Komisija pagrindė vien aplinkybe, kad ši bendrovė turi 100 % pažeidime dalyvavusių bendrovių kapitalo. Savo ruožtu ginčijamame sprendime ji taip pat rėmėsi tariamais papildomais įrodymais sprendimo *Stora* prasme, kurie buvo parengti dirbtinai, iškraipant atsakyme į pranešimą apie kaltinimus apeliančių nurodytas aplinkybes.

⁴⁸ Galiausiai apeliantės kritikuoja skundžiamo sprendimo 62 punktą, kuriame nusprendęs, kad nagrinėjamai prezumpcijai nugincyti reikia įrodyti, jog dukterinė bendrovė iš esmės nevykdė patronuojančios bendrovės nurodymų, Pirmosios

instancijos teismas pasirinkto tokį sprendimo variantą, kuris galiausiai reiškė, kad šią prezumpciją įmanoma paneigti tik tuomet, kai patronuojanti bendrovė duoda tokius nurodymus.

- 49 Komisija tvirtina, kad aplinkybė, jog dukterinė bendrovė turi savarankišką teisinį subjektiškumą, kuris skiriasi nuo patronuojančios bendrovės turimo, nepakanka, kad už jos elgesį atsakomybė negalėtų tekti patronuojančiai bendrovei, ypač jeigu dukterinė bendrovė savarankiškai nesprenžia dėl savo elgesio rinkoje, o iš esmės vykdo patronuojančios bendrovės jai duodamus nurodymus. Jos teigimu, visiškai nereikalinga tikrinti, ar pastaroji iš tikrųjų pasinaudojo galimybe daryti lemiamą įtaką savo dukterinės bendrovės komercinei politikai, jeigu 100 % šios dukterinės bendrovės kapitalo priklauso patronuojančiai bendrovei.
- 50 Komisija teigia, kad sprendime *Stora* Teisingumo Teismas nebuvo iškėlęs klausimo dėl šio principo. Jis pripažino, kad kai pagrindinei bendrovei priklauso 100 % dukterinės bendrovės akcijų, preziumuojama, kad pirmoji naudojasi galimybe daryti įtaką savo dukterinės bendrovės elgesiui. Anot Komisijos, nors minėto sprendimo 29 punkte Teisingumo Teismas nusprendė, kad Pirmosios instancijos teismas galėjo teisėtai remtis šia prezumpcija, ypač konstatavęs, kad per administracinę procedūrą patronuojanti bendrovė figūravo kaip vienintelis Komisijos partneris nagrinėjamo pažeidimo klausimais, nuorodą į pastarąją aplinkybę Teisingumo Teismas padarė tik kaip į papildomą elementą, patvirtinantį galimybę inkriminuoti pažeidimą patronuojančiai bendrovei.
- 51 Anot Komisijos, šia prezumpcija, darant nuorodą į sprendimą *Stora* ir nesusiejant jos taikymo su papildomų įrodymų pateikimu, buvo vadovaujama daugelyje Pirmosios instancijos teismo sprendimų. Minėti sprendimai *DaimlerChrysler prieš Komisiją* bei *Bolloré ir kt. prieš Komisiją* neleidžia abejoti šios prezumpcijos taikymu. Šiuose dviejuose sprendimuose Pirmosios instancijos teismas supainiojo dukterinės bendrovės kontrolės sąvoką su šios kontrolės įgyvendinimu, kuris preziumuojamas, jeigu visas dukterinės bendrovės kapitalas priklauso patronuojančiai bendrovei. Be to, šie papildomi netiesioginiai įrodymai buvo nagrinėjami vertinant prezumpcijai nuginčyti pateiktus įrodymus.

52 Dėl argumento, susijusio su teisės į gynybą pažeidimu, Komisija mano, kad prezumpcijos Bendrijos konkurencijos teisėje nėra neįprastos. Pranešdama suinteresuotajai įmonei ketinanti remtis tam tikra prezumpcija, Komisija suteikia jai galimybę išdėstyti savo poziciją šiuo klausimu ir pateikti visus dokumentus, galinčius ją pagrįsti. Kadangi būtent įmonė turi visą informaciją apie savo vidinius veikimo mechanizmus, toks įrodinėjimo naštos pasiskirstymas visiškai logiškas.

53 Kalbėdama apie skundžiamo sprendimo 62 punkto kritiką, Komisija tvirtina, kad ji grindžiama neteisingu iš konteksto ištrauktos frazės supratimu. Pirmosios instancijos teismas norėjo pasakyti, kad dukterinė bendrovė yra savarankiškas ekonominis vienetas, jeigu ji nevykdo savo patronuojančios bendrovės nurodymų. Taip yra ir dėl to, kad jokie nurodymai nėra duodami, ir dėl aplinkybės, kad tokių nurodymų nesilaikoma.

— Teisingumo Teismo vertinimas

54 Pirmiausia pažymėtina, kad Bendrijos konkurencijos teisė taikoma įmonių veiklai (2004 m. sausio 7 d. Sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją*, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ir C-219/00 P, Rink. p. I-123, 59 punktas) ir kad sąvoka „įmonė“ apima bet kurį ūkinę veiklą vykdančią subjektą, neatsižvelgiant į jo teisinį statusą ar finansavimo būdus (žr., be kita ko, 2005 m. birželio 28 d. Sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją*, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ir C-213/02 P, Rink. p. I-5425, 112 punktą; 2006 m. sausio 10 d. Sprendimo *Cassa di Risparmio di Firenze ir kt.*, C-222/04, Rink. p. I-289, 107 punktą bei 2006 m. liepos 11 d. Sprendimo *FENIN prieš Komisiją*, C-205/03 P, Rink. p. I-6295, 25 punktą).

55 Teisingumo Teismas taip pat yra pažymėjęs, kad sąvoka „įmonė“ šiame kontekste turi būti suprantama kaip reiškianti ekonominį vienetą, net jei teisiniu požiūriu šis ekonominis vienetas sudaro keletas fizinių ar juridinių asmenų (2006 m. gruodžio 14 d. Sprendimo *Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio*, C-217/05, Rink. p. I-11987, 40 punktas).

- 56 Kai toks ūkio subjektas pažeidžia konkurencijos taisykles, remiantis asmeninės atsakomybės principu, jis turi atsakyti už šį pažeidimą (šiuo klausimu žr. 1999 m. liepos 8 d. Sprendimo *Komisija prieš Anic Participazioni*, C-49/92 P, Rink. p. I-4125, 145 punktą; 2000 m. lapkričio 16 d. Sprendimo *Cascades prieš Komisiją*, C-279/98 P, Rink. p. I-9693, 78 punktą bei 2007 m. gruodžio 11 d. Sprendimo *ETI ir kt.*, C-280/06, Rink. p. I-10893, 39 punktą).
- 57 Bendrijos konkurencijos teisės pažeidimas turi būti vienareikšmiai inkriminuotas juridiniam asmeniui, kuriam galės būti skirtos baudos, o pranešimas apie kaltinimus turi būti adresuotas šiam asmeniui (šiuo klausimu žr. minėto sprendimo *Aalborg Portland ir kt. prieš Komisiją* 60 punktą ir 2009 m. rugsėjo 3 d. Sprendimo *Papierfabrik August Koehler ir kt. prieš Komisiją*, C-322/07 P, C-327/07 P ir C-338/07 P, 38 punktą). Taip pat svarbu, kad pranešime apie kaltinimus būtų nurodyta, kokių statusu juridinis asmuo kaltinamas dėl tariamų faktinių aplinkybių.
- 58 Iš nusistovėjusios teismo praktikos išplaukia, kad atsakomybė už dukterinės bendrovės elgesį gali tekti patronuojančiai bendrovei, ypač, kai, nors ir turėdama savarankišką teisinį subjektiškumą, ši dukterinė bendrovė savarankiškai nesprenžia dėl savo elgesio rinkoje, o iš esmės įgyvendina patronuojančios bendrovės nurodymus (žr. minėto sprendimo *Imperial Chemical Industries prieš Komisiją* 132 ir 133 punktus; minėto sprendimo *Geigy prieš Komisiją* 44 punktą; 1973 m. vasario 21 d. Sprendimo *Europemballage ir Continental Can prieš Komisiją*, 6/72, Rink. p. 215, 15 punktą bei sprendimo *Stora* 26 punktą), visų pirma atsižvelgiant į ekonominius, organizacinius ir teisinius šių dviejų teisės subjektų ryšius (pagal analogiją žr. minėtų sprendimų *Dansk Rørindustri ir kt. prieš Komisiją* 117 punktą bei *ETI ir kt.* 49 punktą).
- 59 Iš tikrųjų taip yra dėl to, kad tokioje situacijoje patronuojanti bendrovė ir jos dukterinė bendrovė yra to paties ekonominio vieneto nariai ir todėl sudaro vieną įmonę šio sprendimo 54 ir 55 punktuose minėtos teismo praktikos prasme. Pavyzdžiui, aplinkybė, kad patronuojanti bendrovė ir jos dukterinė bendrovė sudaro vieną įmonę EB 81 straipsnio prasme, leidžia Komisijai sprendimą, kuriuo skiriamos baudos, adresuoti patronuojančiai bendrovei, nekeltant reikalavimo įrodyti asmeninį šios bendrovės dalyvavimą darant pažeidimą.

- 60 Tuo ypatingu atveju, kai patronuojančiai bendrovei priklauso 100 % jos Bendrijos konkurencijos taisyklių pažeidimą padariusios dukterinės bendrovės akcijų, viena vertus, ši patronuojanti bendrovė gali daryti lemiamą įtaką šios dukterinės bendrovės elgesiui (šiuo klausimu žr. minėto sprendimo *Imperial Chemical Industries prieš Komisiją* 136 ir 137 punktus), ir, kita vertus, egzistuoja nugincijama prezumpcija, kad ši patronuojanti bendrovė iš tikrųjų daro lemiamą įtaką savo dukterinės bendrovės elgesiui (šiuo klausimu žr. minėto sprendimo *AEG-Telefunken prieš Komisiją* 50 punktą ir sprendimo *Stora* 29 punktą).
- 61 Tokiomis aplinkybėmis Komisijai pakanka įrodyti, jog patronuojančiai bendrovei priklauso visas jos dukterinės bendrovės kapitalas tam, kad būtų preziumuojama, jog patronuojanti bendrovė daro lemiamą įtaką jos komercinei politikai. Tada Komisija gali pripažinti, kad patronuojanti bendrovė solidariai atsakinga už dukterinei bendrovei skirtos baudos sumokėjimą, nebent patronuojanti bendrovė, kuri turi nugincyti šią prezumpciją, pateiktų pakankamai įrodymų, kad jos dukterinė bendrovė rinkoje elgiasi savarankiškai (šiuo klausimu žr. sprendimo *Stora* 29 punktą).
- 62 Kaip skundžiamo sprendimo 61 punkte pagrįstai pažymėjo Pirmosios instancijos teismas, nors teisinga, kad sprendimo *Stora* 28 ir 29 punktuose Teisingumo Teismas be to, kad patronuojanti bendrovė turi turėti 100 % dukterinės bendrovės kapitalo, nurodė kitas aplinkybes, kaip antai, kad nebuvo užginčyta, jog patronuojanti bendrovė darė įtaką savo dukterinės bendrovės komercinei politikai arba kad abiem bendrovėms buvo bendrai atstovaujama per administracinę procedūrą, vis dėlto šias aplinkybes Teisingumo Teismas nurodė tik siekdamas paminėti visus elementus, kuriais remdamasis Pirmosios instancijos teismas grindė savo motyvus, o ne tam, kad nustatytų šio sprendimo 60 punkte minėtai prezumpcijai taikyti reikalavimą pateikti papildomų netiesioginių įrodymų dėl to, kad patronuojanti bendrovė iš tikrųjų darė įtaką.
- 63 Iš visų išdėstytų argumentų išplaukia, kad Pirmosios instancijos teismas nepadarė teisės klaidos nusprenddamas, jog tuo atveju, kai patronuojančiai bendrovei priklauso 100 % jos dukterinės bendrovės kapitalo, egzistuoja nugincijama prezumpcija, kad ši patronuojanti bendrovė daro lemiamą įtaką savo dukterinės bendrovės elgesiui.

64 Todėl kadangi, kalbant apie pažeidimo inkriminavimą, pranešimo apie kaltinimus stadijoje Komisija neprivalėjo pateikti kitų duomenų nei įrodymų, susijusių su tuo, jog patrunuojanti bendrovė turi savo dukterinių bendrovių kapitalo, apeliančių argumentui dėl teisės į gynybą pažeidimo negali būti pritarta.

65 Dėl skundžiamo sprendimo 62 punkto kritikos pakanka pažymėti, jog iš jo niekaip neišplaukia, kad Pirmosios instancijos teismas apribojo galimybes nugincyti šio sprendimo 60 punkte minėtą prezumpciją tik tais atvejais, kai patrunuojanti bendrovė duodavo kokių nors nurodymų. Atvirkščiai, iš skundžiamo sprendimo 60 ir 65 punktų matyti, kad šiuo klausimu Pirmosios instancijos teismas laikėsi santykinai plataus požiūrio, be kita ko, nusprenddamas, jog patrunuojanti bendrovė turi pateikti Pirmosios instancijos teismui įvertinti visus su organizaciniais, ekonominiais ir teisiniais ryšiais tarp jos dukterinės bendrovės ir jos pačios susijusius duomenis, kurie galėtų įrodyti, jog jos nesudaro vieno ekonominio subjekto.

66 Iš to išplaukia, kad pirmoji apeliančių savo apeliaciniam skundai pagrįsti pateikto pagrindo dalis atmestina kaip nepagrįsta.

Dėl antros apeliacinio skundo pagrindo dalies, susijusios su neteisingu dukterinės bendrovės komercinės politikos sąvokos apibrėžimu

— Šalių argumentai

67 Apeliančių teigimu, Pirmosios instancijos teismas neteisingai nusprendė, kad, be skundžiamo sprendimo 64 punkte paminėtų aspektų, yra kitų, priklausančių dukterinės bendrovės, kuriai daro lemiamą įtaką patrunuojanti bendrovė, komercinei politikai, ir

kad su organizaciniais, ekonominiais ir teisiniais ryšiais tarp patronuojančios bendrovės ir jos dukterinės bendrovės susiję duomenys yra reikšmingi pastarosios savarankiškumui įrodyti.

68 Komerčinė politika priklauso prie elgesio rinkoje ir apsiriboja gaminamais produktais ir paslaugomis, kuriuos įmonė tam tikromis sąlygomis parduoda vartotojams tam tikroje teritorijoje ir tam tikru momentu. Ji neapima kitų aspektų.

69 Anot apeliančių, platesnis komercinės politikos sąvokos supratimas nei dukterinės bendrovės elgesys rinkoje reikštų atsakomybės be kaltės taisyklių įvedimą, kurios prieštarauja Teisingumo Teismo praktikoje užtikrinamam asmeninės atsakomybės principui.

70 Komisija teigia, kad klausimas, ar reikia vadovautis plačia, ar siaura komercinės politikos sąvoka, nėra reikšmingas vienos įmonės nustatymo klausimui, dėl kurio Teisingumo Teismas veikia atsizvelgia į bendrovės siejančius ekonominius ir organizacinius ryšius.

71 Dėl argumento apie atsakomybės be kaltės įvedimą Komisija mano, kad Bendrijos konkurencijos teisėje nėra atsakomybės be kaltės principo, nes Komisijos sprendimais atsakomybė įmonėms nenustatoma nepateikus tokios atsakomybės įrodymų. Patronuojančios bendrovės atsakomybės pripažinimas už dukterinės bendrovės, kurios 100 % kapitalo priklauso šiai patronuojančiai bendrovei, veiksmus neprieštarauja asmeninės atsakomybės principui.

— Teisingumo Teismo vertinimas

- 72 Kaip pažymėta šio sprendimo 58 punkte, atsakomybė už dukterinės bendrovės elgesį gali tekti patronuojančiai bendrovei, be kita ko, kai, nors ir turėdama savarankišką teisinį subjektiškumą, ši dukterinė bendrovė savarankiškai nesprenžia dėl savo elgesio rinkoje, o iš esmės įgyvendina patronuojančios bendrovės nurodymus.
- 73 Kaip savo išvados 87–94 punktuose pažymėjo generalinė advokatė, tai reiškia, kad dukterinės bendrovės elgesys rinkoje negali būti vienintelis elementas, leidžiantis nustatyti patronuojančios bendrovės atsakomybę, ir jis yra tik vienas ekonominio vieneto egzistavimo ženklų.
- 74 Iš šio sprendimo 58 punkto taip pat matyti, kad siekiant nustatyti, ar dukterinė bendrovė pati sprenžia dėl savo elgesio rinkoje, reikia atsižvelgti ne tik į skundžiamo sprendimo 64 punkte nurodytus elementus, bet ir į visus reikšmingus duomenis apie ekonominius, organizacinius ir teisinius ryšius, kurie sieja šią dukterinę bendrovę su patronuojančia bendrove ir kurie gali skirtis, nelygu konkretus atvejis, ir todėl negali būti išvardyti kaip baigtinis sąrašas.
- 75 Tai reiškia, kad Pirmosios instancijos teismas nepadarė teisės klaidos, kiek tai susiję su sritimi, kurioje patronuojanti bendrovė daro įtaką savo dukterinei bendrovei.

- 76 Šios išvados nepaneigia apeliančių argumentas dėl atsakomybės be kaltės.
- 77 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad, kaip matyti iš šio sprendimo 56 punkto, Bendrijos konkurencijos teisė grindžiama asmeninės pažeidimą padariusio ūkio subjekto atsakomybės principu. Tačiau jei patrunuojanti bendrovė yra šio ūkio subjekto, kurį, kaip minėta šio sprendimo 55 punkte, gali sudaryti keli juridiniai asmenys, dalis, ši patrunuojanti bendrovė už konkurencijos taisyklių pažeidimą laikoma solidariai atsakinga su kitais šį subjektą sudarančiais juridiniais asmenimis. Net jei patrunuojanti bendrovė tiesiogiai nedalyvauja pažeidime, tokiu atveju ji daro lemiamą įtaką jame dalyvaujančioms savo dukterinėms bendrovėms. Tai reiškia, kad šiame kontekste patrunuojančios bendrovės atsakomybė negali būti laikoma atsakomybe be kaltės.
- 78 Iš to išplaukia, kad antrajai apeliančių savo apeliaciniam skundai pagrįsti pateikto pagrindo daliai negali būti pritarta ir todėl visas apeliacinis skundas atmestinas kaip nepagrįstas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 79 Pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 69 straipsnio 2 dalį, taikomą apeliaciniame procese pagal to paties reglamento 118 straipsnį, pralaimėjusiai šaliai nurodoma padengti bylinėjimosi išlaidas, jeigu laimėjusi šalis to prašė. Kadangi Komisija prašė priteisti bylinėjimosi išlaidas iš apeliančių ir pastarosios pralaimėjo apeliacinį procesą, jos turi jas padengti.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

- 1. Atmesti apeliacinį skundą.**
- 2. Priteisti iš *Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Nederland BV, Akzo Nobel Chemicals International BV, Akzo Nobel Chemicals BV* ir *Akzo Nobel Functional Chemicals BV* bylinėjimosi išlaidas.**

Parašai.